

Korkeakouluopintoihin valmentautuminen -pilotti Jyväskylän ammattiopistossa

Katja Sääjärvi

Nuorten työelämään siirtymisen nopeuttaminen on määritelty hallitusohjelmassa yhdeksi osaamisen ja koulutuksen alueen kärkihankkeeksi. Toimenpiteenä tavoitteen saavuttamiseksi on esitetty mm. korkeakouluopintoihin siirtymisen nopeuttamista lisäämällä toisen asteen ja korkea-asteen välistä yhteistyötä sekä kehittämällä opinto-ohjausta. Suomessa siirtymä toiselta asteelta korkeakouluopintoihin on todettu ongelmalliseksi. Koulutuksellisen toisen nivelvaiheen ongelmat ilmenevät mm. siirtymävaiheen pitkittymisenä sekä korkea-asteen opintojen alkuvaiheen keskeyttämisenä. (Lavikainen 2010, Penttilä 2011).

Ammatillisen toisen asteen suorittaneilla opiskelijoilla on mahdollisuus siirtyä opintojensa jälkeen suoraan työelämään. Ammatillinen perustutkinto tuottaa kuitenkin myös yleisen jatko-opintokelpoisuuden korkea-asteen opintoihin. Osa valmistuvista nuorista valitseekin reitikseen jatko-opintojen kautta työelämään siirtymisen tai muutaman vuoden työelämäkokemuksen jälkeen oman osaamisen täydentämisen korkea-asteen opinnoissa. Tämän reitin tueksi Jyväskylän ammattiopistossa pilotoitiin lukuvuonna 2016-2017 korkeakouluopintoihin valmentautumisopintoja osana koulutuksen toisen nivelvaiheen ohjaus- ja tukipalveluja.

Toisen nivelvaiheen kehittämistarpeet

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) julkaisi 2016 tekemänsä Liikettä niveliin -arvioinnin ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun johtavan koulutuspolun toimivuudesta. Arviossa tuodaan esille kehittämistarpeita mm. jatko-opintoihin ohjauksen toimintamallien selkeyttämisessä ja systematisoinnissa järjestäjätasolla sekä ohjauksen saatavuudessa ja ajoituksessa (Hintsanen ym. 2016). Karvin arvioinnin mukaan opiskelijat itse kaipaavat nykyistä enemmän jatko-opintomahdollisuuksia koskevaa tietoa ja ohjausta. Samoja tuloksia ollaan saatu myös muissa ammatillisella toisella asteella ja nivelvaiheessa tehdyissä tutkimuksissa (Kivelä 2012; Kokkonen ym. 2010). Informointi jatko-opintoihin liittyvistä mahdollisuuksista ja opinnoissa tarvittavista valmiuksista sekä hakujärjestelmistä tulee Karvin mukaan varmistaa ammatillisessa koulutuksessa. Tähän liittyen opiskelijoiden jatko-opintoihin liittyviä tiedontarpeita tulisikin kartoittaa entistä perusteellisemmin. Karvin arvioinnissa ehdotetaan toteutettaviksi

myös erilaisia työpajoja, joissa opiskelijat voisivat ohjatusti pohtia omia tulevaisuuden urasuunnitelmiaan ja opintopolkuaan. (Hintsanen ym. 2016.)

Liikettä niveliin -arvioinnissa nostetaan esille myös toisella asteella korkeakouluväylän valitsevien opiskelijoiden oppimisvalmiuksien kehittäminen. Arvion mukaan olisi tärkeää kiinnittää huomiota tiedollisen aineiston käsittelyyn ja nostaa ohjauksessa jatko-opintovalmiudet työelämävalmiuksien rinnalle. Nivelvaiheen yhteistyön kehittäminen ammattikorkeakoulujen ja muiden yhteistyötahojen kanssa nähdään arviossa myös keskeisenä tekijänä. (Hintsanen ym. 2016.)

Korkeakouluopintoihin valmentautuminen -pilotin alkuvaiheet

Jyväskylän ammattiopistossa siirtymä ammatillisista opinnoista korkea-asteen opintoihin nähdään tärkeänä vaiheena jatko-opintoreitin valitsevien opiskelijoiden opinpolulla. Siirtymävaiheen sujuvoittamisella voidaan nähdä yhteys niin nuorisotyöttömyyteen, syrjäytymisen ehkäisyyn kuin kansalliseen kilpailukykyyn mm. opiskelijoiden opintojen nopeutuessa sekä osaamisen hyödyntämisessä täysimääräisesti. Tämän vuoksi Jyväskylän ammattiopistossa ideoitiin keväällä 2016 kaikille tutkinnoille yhteisten valinnaisten tutkinnon osien osaksi Korkeakouluopintoihin valmentautuminen kokonaisuus (laajuus 5 osp). Korkeakouluopintoihin valmentautuminen tutkinnon osa kuuluu jatko-opintovalmiuksia tukeviin valinnaisiin opintoihin, joita kaikki perustutkinto-opiskelijat voivat halutessaan valita osaksi opintojaan.

Korkeakouluopintoihin valmentautuminen tutkinnon osan osaamistavoitteiksi määriteltiin seuraavat tavoitteet:

Opiskelija

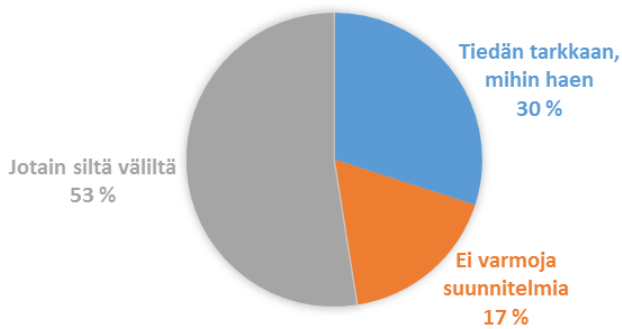
- tuntee eri jatko-opintomahdollisuuksia
- osaa suunnitella jatko-opintojaan
- osaa valmistautua korkeakoulujen opiskelijavalinta- ja hakuprosessiin
- ymmärtää, millaista opiskelu korkeakoulussa on ja vahvistaa omia opiskeluvalmiuksiaan

Korkeakouluopintoihin valmentautuminen opintoja pilotoitiin käytännössä ensimmäisen kerran lukuvuoden 2016-2017 aikana. Opintoja markkinoitiin kaikille ammattiopiston toisen ja kolmannen vuoden opiskelijoille yhteisten viestien ja opinto-ohjaajien välityksellä. Markkinoinnin avulla pyrittiin myös herättämään toisen asteen opiskelijoita tiedostamaan oma mahdollisuutensa jatkaa opintoja korkea-asteella.

Opinnot aloitti 40 eri alojen opiskelijaa. Edustettuna oli jokainen ammatillisen koulutuksen yksikkö: Hyvinvointi ja kulttuuri, Kauppa ja palvelut sekä Tekniikka ja liikenne. Opiskelijat olivat kaikki keväällä 2017 valmistuvia viimeisen vuoden opiskelijoita. Opiskelijoista neljä (10%) suoritti kahden tutkinnon opintoja, loput olivat perustutkinto-opiskelijoita. Osallistujista yksi oli suorittamassa aikuisten näyttötutkintoa.

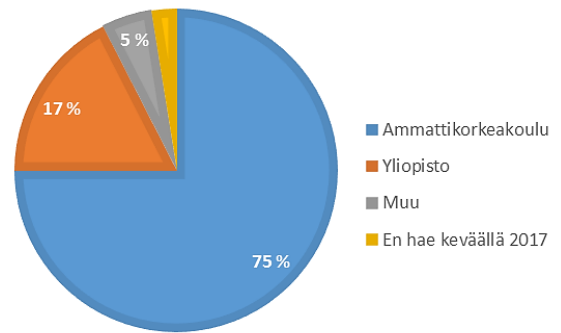
Opintojen aluksi kurssilaisille teetettiin alkukysely, jonka avulla kartoitettiin heidän jatkosuunnitelmiansa tilannetta, kiinnostuksen kohteita sekä toiveita kurssiin liittyen. Opiskelijoista 30% oli täysin selvillä jatko-opintosuunnitelmistaan, 17%:lla ei ollut kurssin alkaessa varmoja suunnitelmia tai yleisesti ei ollut lainkaan suunnitelmia (kaikki tiedot olivat vielä avoinna) ja noin puolella opiskelijoista oli jokin aavistus jatko-opintohaaveistaan (Kuvio 1.). Suurin osa opiskelijoista ilmoitti haluavansa hakeutua jatkossa ammatti-korkeakouluopintoihin, mutta myös yliopisto-opinnoista kiinnostuneita opiskelijoita löytyi (Kuvio 2.)

JATKO-OPINTOSUUNNITELMIEN LÄHTÖTILANNE

Kuvio 1. Osallistujien hakusuunnitelmien lähtötilanne.

HAKUKOhteet LÄHTÖTILANTEESSA

Kuvio 2. Osallistujia kiinnostaneet hakukohteet.

Alkukyselyssä kartoitettiin myös perusteita Korkeakouluopintoihin valmentautuminen tutkinnon osan valitsemiselle. Kysymystyyppinä käytettiin avointa kysymystä, johon opiskelijat saivat vastata omin sanoin. Alla on esitetty poimintoja opiskelijoiden vastauksista kysymykseen ”Miksi valitsit Korkeakouluopintoihin valmentautuminen opintojakson?”.

” Haluan lisätietoa korkeakouluihin hakemiseen”

”Haluaisin tietoa, miten valmistautua pääsykokeisiin”

”Koska haluan tietää enemmän hakemisprosessista ja kaikkea lisätietoa sekä tukea pääsykoetta varten.”

” Jotta opin enemmän eri jatko-opinto mahdollisuuksista.”

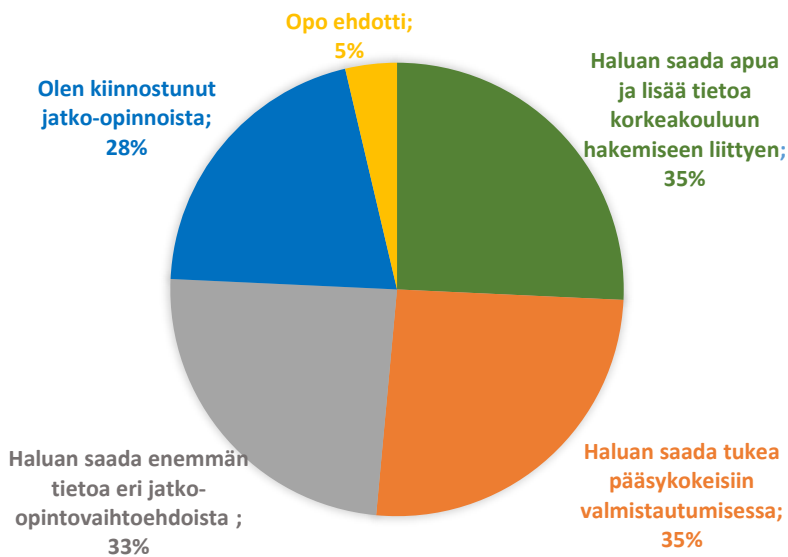
”Koska haluan jatkaa opintoja kolmannella asteella, mutta en tiedä tarpeeksi vaihtoehtoista ja mahdollisuuksista.”

”Haluan saada lisätietoa koulutusmahdollisuuksista sekä infoa miten, missä ja milloin kouluihin tulisi hakea.”

” olen kiinnostunut ammattikorkeasta ”

Vastauksista näkyi selkeästi opiskelijoiden tiedon jano. Opiskelijoiden vastaukset voitiin luokitella karkeasti viiteen eri pääkategoriaan: 1) Halu saada lisää tietoa korkeakouluun hakeutumisesta, 2) Halu saada tukea ja apua pääsykokeisiin valmentautumisessa, 3) Halu saada tietoa eri jatko-opintomahdollisuuksista, 4) Yleinen kiinnostuneisuus korkea-asteen opintoihin 5) Opon ohjaus kurssille (Kuvio 3.).

MIKSI VALITSIT KORKEAKOULUOPINTOIHIN VALMENTAUTUMINEN OPINTOJAKSON?

Kuvio 3. Opiskelijoiden perusteet osallistua korkeakouluopintoihin valmentautumiseen.

Osa opiskelijoista oli osannut suunnata katsettaan jo 2. nivelvaihetta pidemmällä ja näki ammatillisen koulutuksen jälkeiset korkea-asteen opinnot väylänä haluamiinsa työtehtäviin ja osallistui tämän vuoksi korkeakouluopintoihin valmentavaan pilottiin. Alla on esitetty esimerkki yhden opiskelijan perusteista osallistua kyseisiin opintoihin.

”Korkeakouluun pääseminen on kevään 1.tavoite. Tärkeää olisi päästä opiskelemaan korkeakouluun omaa alaa, jotta pääsisi mahdollisimman nopeasti haluttuun työhön.”

Alkukyselyssä kysyttiin opiskelijoilta myös heidän toiveistaan korkeakouluopintoihin valmentautumiseen liittyen. Opiskelijat saivat vastata kysymykseen ”Toivon saavani apua seuraavissa asioissa” omin sanoin. Ylivoimaisesti eniten opiskelijat toivoivat saavansa valmennuksessa apua pääsykokeisiin valmistautumisessa (40% opiskelijoista toi tämän esille vastauksessaan). (Kuvio 4.)

”Pääsykokeeseen liittyvissä asioissa”

”Pääsykokeisiin valmistautumisessa ja korkeakouluun pääsemisessä”

Seuraavaksi eniten opiskelijoiden vastauksissa tuli esille toiveet saada apua itse hakuprosessissa (18%) sekä matematiikan taitojen parantamisessa/kertaamisessa (18%) (Kuvio 4.).

”Haluan saada vinkkejä korkeakouluopintoihin hakemisprosessissa, pääsykokeet”

”Minne kannatta hakea ja missä järjestyksessä ne kaupungit kun joihinkin pääsee helpommin kuin toiseen. Ja miten lukea pääsykokeisiin. Ja miten haku tapahtuu.”

Monessa vastauksessa toivottiin myös apua varmuuden saamiseen omaan hakusuunnitelmaan sekä omaan alaan liittyen. Esille tulivat myös halu saada apua englannin kielen harjoittelussa sekä tiedon saamisessa korkea-asteen opinnoista. (Kuvio 4.)

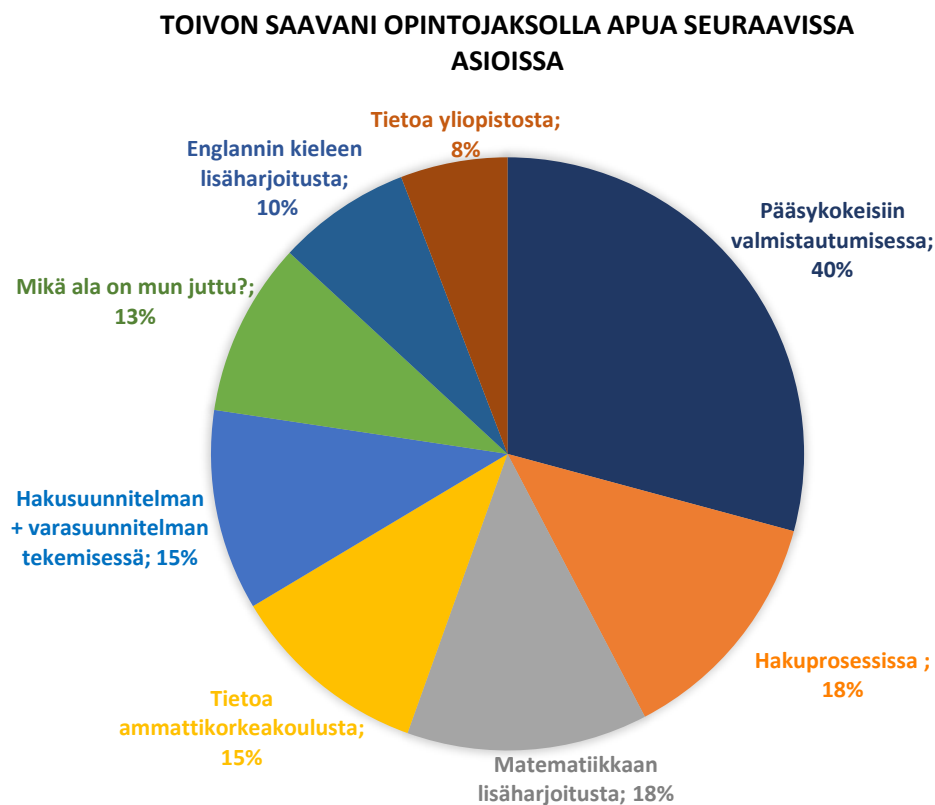
”Haluaisin varmistua siitä kumpi ala on enemmän se mun juttu, tutustua paremmin niihin aloihin sekä saada apua pääsykokeisiin valmistumisessa. Matikkaan ja englantiin tarvitsen lisäharjoitusta.”

”Tavoitteideni jäsentäminen konkreettiseen muotoon ja suunnitelma niiden toteuttamiseksi, sekä varasuunnitelmien muodostaminen.”

” Haluan löytää koulun jonne haluan ja saada apua sinne pääsemisessä”

”Onko yliopisto minkälainen vaihtoehto? Mikä ala sopisi parhaiten ym.”

”Tietoa ammattikorkeasta”

Kuvio 4. Korkeakouluopintoihin valmentautuminen pilottiin osallistuneiden opiskelijoiden toiveet opintoihin liittyen.

Pilotin käytännön toteuttaminen

Korkeakouluopintoihin valmentautuminen -pilotti toteutettiin ammattiopiston yhteisten aineiden opettajien sekä opinto-ohjaajan yhteistyönä. Opettajat edustivat matemaattisten aineiden, englannin (ja ruotsin) sekä äidinkielen ja viestinnän osaamista. Pilotissa tehtiin yhteistyötä myös käynnissä olevan Omalle polulle korkeakouluun -hankkeen kanssa ja tätä kautta myös Jyväskylän eri korkeakoulujen kanssa.

Pilotin käytännön toteutuksessa hyödynnettiin erilaisia menetelmiä pienryhmäohjauksesta massainformaatiotilaisuuksiin. Joidenkin osallistujien kanssa käytiin myös henkilökohtaisia ohjauskeskusteluja. Pääasiallisesti pyrittiin kuitenkin aina toimimaan vähintään muutamien opiskelijoiden ryhmissä ja hyödyntämään näin myös vertaisohjaajuutta. Opiskeluvalmiuksien parantamisen sekä korkeakouluopintoihin valmentautumisen ja tutustumisen osalta opiskelijoille tarjottiin mahdollisuutta osallistua Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän yliopiston tutustumis- ja kurkistuskursseille (Keski-Suomen verkkokurssitarjotin 2017). Lisäksi opiskelijoille tarjottiin myös avoimen yliopiston ja avoimen ammattikorkeakoulun kursseja. Laajan korkeakoulutarjonnan mahdollisti osaltaan Omalle polulle korkeakouluun hanke. (Laitinen 2017.) Omalle polulle korkeakouluun on Jyväskylän koulutuskuntayhtymän, Jyväskylän yliopiston ja Jyväskylän ammattikorkeakoulun yhteistyöhanke, jonka tavoitteena on tukea opiskelijoiden siirtymävaihetta toiselta asteelta korkea-asteelle.

Korkeakouluopintoihin valmentautuminen -pilotissa luotiin opinnoille alla esitetty karkea sisältömalli. Jokainen opiskelija teki kuitenkin itselleen henkilökohtaisen toteutussuunnitelman, jonka mukaan eteni syksyn 2016 ja kevään 2017 aikana.

Pienryhmätapaamisiin osallistuminen

- Opintokokonaisuuden oman toteuttamissuunnitelman teko
- Pienryhmätapaamisia tarpeen mukaan

Tutustuminen korkeakouluopintoihin ja tutustuminen siihen oppilaitokseen, johon aikoo hakea

- Oman jatko-opintomahdollisuuden esittely
- Korkeakouluvierailut (JAMK tutuksi päivä, Jyväskylän yliopiston Hakijan päivä, yksittäiset vierailut)
- Korkeakoulututustumiskurssille osallistuminen
- Valmennuskeskuksen luennoille osallistuminen

Omien vahvuuksien pohdinta

- Pohdintatehtäviä (Vahvuuteni, Minä ihmisenä) OneNotessa

Oman jatko-opintosuunnitelman tekeminen ja säännöllinen tarkastelu

- Jatko-opintosuunnitelman laatiminen ja sen päivittäminen

Opiskeluvalmiuksien vahvistaminen

- Korkeakoulukursseille osallistuminen
- Kielelliset taidot
- Viestinnälliset taidot
- Matemaattiset taidot

Pääsykokeisiin/korkeakouluhakuun valmentautuminen

- Valintaprosessiin tutustuminen ja hakuun valmistautuminen, hakusuunnitelma
- Vanhoihin pääsykoemateriaaleihin ja käytänteisiin tutustuminen
- Aikataulun laatiminen pääsykokeisiin valmistautumista varten
- Lukupäiväkirja
- Opiskelijoiden oma lukupiiri
- Tuettu valmistautuminen tarpeen mukaisissa ryhmissä (Tekniikan alat, SOTELI alat, Liiketalous ja restonomit, Muut alat)

Itsearviointi ja arviointi

- Itsearviointi
- Arviointikeskustelu ja oman OneNote-kansion esittely kurssin ohjaajalle

Tehtyjä havaintoja

Tätä artikkeli kirjoitettaessa pilottikokeilu on edelleen menossa ja suurimmalta osalta opiskelijoista palaute kurssista on vielä saamatta. Tässä vaiheessa on kuitenkin selvää, että vastaavanlaisille valmentautumisopinnoille on selkeä tarve ammatillisen toisen asteen opinnoissa. 40 aloittaneesta opiskelijasta 30 jatkoi myös kevätlukukaudella aktiivisesti opintojaan Korkeakouluopintoihin valmentautuminen -pilotin parissa. Osa keskeyttäneistä opiskelijasta päätti jatkaa matkaansa vain valitsemallaan korkeakoulun tarjoamalla tuki-/tutustumiskurssilla.

Pilotti tarjosi nuorille mahdollisuuden prosessoida omaa jatkosuunnitelmaansa rauhassa, laajentaa jatko-opintomahdollisuuksien tuntemustaan ja tarvittaessa karsia vaihtoehtoja. Monelle opiskelijalle oli myös tärkeää saada tukea hakuprosessin hahmottamisessa ja valintakokeisiin valmistautumisessa. Simuloidut valintakoetilanteet auttoivat useita opiskelijoita sisäistämään, mistä valintakokeissa on kyse ja mitä niihin valmistautuminen vaatii juuri minulta. Ryhmän ja ohjaajien antama tuki sekä kannustus olivat myös pilotissa avainasemassa. Pilotin avulla pystyttiin laskemaan nivelvaiheen kynnyistä joidenkin opiskelijoiden kohdalla sekä vahvistamaan luottamusta omaan kykyihin.

Pääsääntöisesti opiskelijat ovat tähän mennessä olleet itsearviossaan tyytyväisiä itselleen asettamiensa tavoitteiden saavuttamiseen. Pilotin toteuttamistavaksi valittu ns. osallistujaa vastuuttava malli oli joillekin opiskelijoista haasteellinen. He kaipaavat enemmän ohjausta ja yksityiskohtaisempaa ohjeistusta. Käydyissä loppukeskusteluissa nämäkin opiskelijat kuitenkin ymmärsivät vastuun ottamisen omista opinnoista olevan keskeistä siirryttäessä korkea-asteelle.

Korkeakouluopintoihin valmentautuminen tutkinnon osaa tullaan edelleen kehittämään Jyväskylän ammattiopistossa saatujen positiivisten ja rakentavien kokemusten perusteella. Opintojakso on tarjolla myös lukuvuoden 2017-2018 aikana kaikille halukkaille toisen tai kolmannen vuoden opiskelijoille.

Lähteet

Hintsanen V., Juntunen K., Kukkonen A., Lamppu V-M., Lempinen P., Niinistö-Sivuranta S., Nordlund-Spiby R., Paloniemi J., Rode J-P., Goman J., Hietala R., Pirinen T. & Seppälä H. 2016. Liikettä niveliin - Ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun johtavien opintopolkujen ja koulutusasteiden yhteistyön toimivuus, Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Julkaisut 2:2016. Viitattu 29.4.2017 <https://karvi.fi/publication/liiketta-niveliin-ammattillisesta-koulutuksesta-ammattikorkeakouluun-johtavien-opintopolkujen-ja-koulutusasteiden-yhteistyon-toimivuus/>

Keski-Suomen verkkokurssitarjotin 2017. Viitattu 30.4.2017. <https://peda.net/kurssitarjottimet/keski-suomi>

Kivelä M. Uraohjaus – joustavasti toiselta asteelta ammattikorkeakouluun 2012. Teoksessa Marjaana Kivelä (toim.) YKSIN HYVÄ – YHDESSÄ PAREMPI, Mikkelin ammattikorkeakoulu A: Tutkimuksia ja raportteja - Research Reports 73. Viitattu 28.4.2017. <https://www.theseus.fi/handle/10024/53500>

Kokkonen T., Saarimaa T. & Vallisaari M. 2010. ”Amiksesta amkkiin” Toisen asteen ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden jatko-opintovalmius ammattikorkeakoulussa, NITOJA-projekti 4.6.2010.

Laitinen O., Kurkistuskurssit – puolesta ja vastaan. 28.02.2017. Viitattu 30.4.2017
<https://verkkolehdet.jamk.fi/omapolku/2017/02/28/kurkistuskurssit-puolesta-ja-vastaan/>

Lavikainen E. 2010. Opiskelijan ammattikorkeakoulu 2010. Tutkimus ammattikorkeakouluopiskelijoiden koulutuspoluista, koulutuksen laadusta ja opiskelukyvystä. Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs 35/2010. Viitattu 29.4.2017 <https://www.slideshare.net/otusowl/2010-opiskelijan-ammattikorkeakoulu>

Osaaminen ja koulutus, Kärkihanke 3 – toimenpiteet. Viitattu 22.4.2017
<http://valtioneuvosto.fi/hallitusohjelman-toteutus/osaaminen/karkihanke3>

Penttilä J. 2011. Opintojen viivästyminen ja keskeyttäminen korkeakouluissa. Teoksessa Kunttu, K. Komulainen A., Makkonen K. & Pynnönen P. (toim.) Opiskeluterveys. Duodecim.